

ҚОНУНИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
ДАР БОРАИ ХУДУДҲОИ ТАБИИИ МАХСУС МУҲОФИЗАТШАВАНДА
(Қонуни ҶТ аз 27.11.2014 № 1159, аз 22.06.2023 № 1975)

Қонуни мазкур асосҳои ҳуқуқӣ, ташкилӣ ва иқтисодии ҳудудҳои табиии махсус муҳофизатшавандаро муайян карда, вазифаҳо, низоми фаъолият ва минтақабандии онҳоро муқаррар менамояд.

БОБИ 1. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

Моддаи 1. Мафҳумҳои асосӣ

Дар Қонуни мазкур мафҳумҳои асосии зерин истифода мешаванд:

- **худудҳои табиии махсус муҳофизатшаванда** - қитъаҳои замин, об ва фазои ҳавои онҳоро ихотакардае, ки дар онҳо комплексҳо ва объектҳои табиии дорои аҳамияти махсуси ҳифзи муҳити зист, илмӣ, фарҳангӣ, эстетикӣ, рекреатсионӣ ва солимгардонӣ ҷойгир буда, бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон пурра ва ё қисман аз истифодабарии хоҷагидорӣ гирифта шудаанд ва барои онҳо низоми махсуси ҳифз муқаррар шудааст;

- **мамнӯъгоҳи табиӣ** - худуди замин ё муҳити об, ки аз фаъолияти хоҷагидорӣ пурра гирифта шуда, барои нигоҳдорӣ ва омӯзиши комплексҳои табиии хос ва нодир, генофонди набототу ҳайвонот, гузаронидани мониторинги ҷараёни равандҳо ва ҳодисаҳои табиӣ пешбинӣ гардидааст;

- **парки табиӣ** - худуде, ки комплексҳои табиии дорои аҳамияти махсуси экологӣ, таърихӣ ва эстетикиро дар бар гирифта, барои мақсадҳои ҳифзи муҳити зист, рекреатсионӣ, илмӣ ва фарҳангӣ пешбинӣ шудааст;

- **резервати биосферӣ** - қитъаи экосистемаи замин ва об ё ҳамбастагии онҳо ки ба Шабакаи ҷаҳонии резерватҳои биосферӣ дохил гардида, барои ҳифзи арзишҳои табиӣ ва фарҳангӣ, истифодаи устувори замин, аз ҷумла заминҳои табиноти кишоварзӣ, фонди ҷангал, худудҳои табиии махсус муҳофизатшаванда ва маҳалҳои аҳолинишини деҳот пешбинӣ шудааст;

- **парваришгоҳи табиӣ** - худуде, ки бо мақсади нигоҳ доштан ва барқарор намудани ҷузъҳои алоҳидаи табиат ва комплексҳои табиӣ ба давраи муайян ҷудо гардидааст;

- **ёдгориҳои табиӣ** - объекти табиии нодир, барқарорнашаванда ва аз ҷиҳати экологӣ, илмӣ, эстетикӣ ва фарҳангӣ ҷурариш;

- **минтақаи рекреатсионӣ** - қитъаи замин, муҳити об ё ҳамбастагии онҳо, ки аҳамияти эстетикӣ, экологӣ ва фарҳангӣ дошта, бо мақсадҳои истироҳату солимгардонии аҳоли истифода мешавад;

- **минтақаи муҳофизатӣ (буферӣ)** - минтақае, ки бо мақсади кам кардани таъсири номатлуби беруна дар атрофи худудҳои табиии махсус муҳофизатшаванда бунёд карда мешавад;

- **Кадастри давлатии худудҳои табиии махсус муҳофизатшаванда** - маҷмӯи маълумот дар бораи вазъи ҳуқуқӣ, мавқеи ҷуғрофӣ, тавсифҳои миқдорӣ ва сифатӣ, арзишҳои экологӣ, иқтисодӣ, илмӣ, маърифатӣ ва дигар арзишҳои худудҳои табиии махсус муҳофизатшаванда ва истифодабарандагони онҳо;

- **Солномаи табиат** - ҳуҷҷати илмӣ, ки дар он натиҷаҳои асосии мушоҳидаҳо оид ба раванд ва зӯхуроти табиӣ, таҳлили маълумоти бадастомада, инчунин қонуниятҳои зоҳиршудаи раванду зӯхуроти табиии мушоҳидашаванда, сабабҳои ба вучуд омадан ва дурнамои рушди минбаъдаи онҳо сабт карда мешаванд;

- **сайёҳии экологӣ** - намуди сайёҳие, ки дар муҳити табиат сурат гирифта, мақсади он тамошои манзараҳои табиӣ, дастгирии ҳифзи муҳити зист ва ҳалалдор насостани яғонагии системаҳои экологӣ мебошад (Қонуни ҶТ аз 22.06.2023 № 1975);

- **паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ** - муассисаҳои махсус, ки вазифаи онҳо ташкили коллексияи дарахту буттаҳо бо мақсади ҳифзи гуногунии биологӣ ва ғанӣ гардонидани олами наботот, интродуксия ва мутобиксозии намудҳои нави растанӣ, инчунин амалӣ

намудани фаъолияти илмӣ, таълимӣ ва фарҳангию маърифатӣ мебошад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*);

- **хифзи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда** - фаъолияти, ки барои нигоҳдорӣ ва барқарорсозии комплексҳо ва объектҳои пураарзиши табиӣ, пешгирии ифлосшавӣ, таназзул, вайроншавӣ, харобшавӣ, барҳамхӯрӣ ва таъсири дигари манфии фаъолияти хоҷагидорӣ ба онҳо, таъмини риояи қоидаҳои хифз ва истифодаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда амалӣ карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

Моддаи 2. Қонунгузорию Қумҳурии Тоҷикистон дар бораи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда

Қонунгузорию Қумҳурии Тоҷикистон дар бораи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ба Конститутсияи Қумҳурии Тоҷикистон асос ёфта, аз Қонуни мазкур, дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Қумҳурии Тоҷикистон, инчунин санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, иборат мебошад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

Моддаи 3. Категорияҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда

1. Вобаста ба мақсадҳои ташкил, хусусиятҳои низоми муҳофизат ва истифодаи категорияҳои зерини ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда муқаррар карда мешаванд:

- мамнуъгоҳҳои табиӣ давлатӣ;
- паркҳои табиӣ давлатӣ;
- парваришгоҳҳои табиӣ;
- боғҳои давлатии ҳайвонот;
- ёдгориҳои табиӣ давлатӣ;
- минтақаҳои экологию этнографӣ;
- паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ;
- минтақаҳои табиӣ солимгардонӣ ва рекреатсионӣ (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

2. Мутобиқи қонунгузорию Қумҳурии Тоҷикистон метавонанд дигар категорияҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда муқаррар карда шаванд.

3. Бо назардошти арзиши экологӣ ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда метавонанд дорои аҳамияти байналмилалӣ, қумҳуриявӣ ва маҳаллӣ бошанд.

Моддаи 4. Ҳуқуқи моликият ба ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда

(*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*)

1. Ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда моликияти истисноии давлат буда, давлат истифодаи самараноки онҳоро ба манфиати халқ қафолат медиҳад.

2. Амалхое, ки ошкоро ё пинҳонӣ ҳуқуқи моликияти давлатии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшавандаро вайрон мекунад, манъ мебошанд.

БОБИ 2. ИДОРАКУНИИ ҲУДУДҲОИ ТАБИИИ МАХСУС МУҲОФИЗАТШАВАНДА

Моддаи 5. Идоракунии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда

1. Ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда аз тарафи Ҳукумати Қумҳурии Тоҷикистон, мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда (минбаъд - мақоми ваколатдори давлатӣ), мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, вазорату идораҳо ва ташкилотҳое, ки ҳудудҳои мазкур дар ихтиёри онҳо мебошанд, идора карда мешаванд. Назорати давлатии ҳолат ва риояи низоми ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшавандаро мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ месозад.

2. Фаъолият оид ба амалӣ сохтани назорати давлатӣ ва идоракунии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда дар минтақаҳои сарҳадӣ бо қонунгузорию Қумҳурии

Тоҷикистон танзим карда мешавад. Тадбирҳои мушаххас дар ин ҳудудҳо бо иҷзати мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба ҳифзи сарҳади давлатӣ амалӣ карда мешаванд.

Моддаи 6. Салоҳияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда

Ба салоҳияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда дохил мешаванд:

- пешбурди сиёсати ягонаи давлатӣ дар соҳаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда;
- ҳамоҳангсозии фаъолияти мақомоти давлатӣ оид ба ҳифз ва идоракунии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда;
- қабули қарорҳо оид ба ташкил ва барҳам додани ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшавандаи дорой аҳамияти ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ;
- тасдиқи барномаҳои давлатӣ ва қабули санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар соҳаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда;
- муайян намудани мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*);
- ба роҳ мондани ҳамкориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда;
- амалӣ сохтани салоҳияти дигар, ки қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян намудааст.

Моддаи 7. Ваколатҳои мақоми ваколатдори давлатӣ

Ба ваколатҳои мақоми ваколатдори давлатӣ дохил мешаванд:

- татбиқи сиёсати ягонаи давлатӣ дар соҳаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда;
- ташкили мониторинги ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда;
- амалӣ намудани назорати давлатӣ;
- таҳияи барномаҳо ва санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ оид ба ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда;
- пешниҳоди даъво оид ба ҷуброни зараре, ки дар натиҷаи риоя накардани қонунгузориҳои ҳифзи муҳити зист ба ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда расонида шудааст;
- амалӣ сохтани ваколатҳои дигар, ки қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян намудааст.

Моддаи 8. Ваколатҳои мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар соҳаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда

Ба ваколатҳои мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар соҳаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда дохил мешаванд:

- мусоидат ба иҷрои барномаҳои давлатӣ дар соҳаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда;
- муайян кардани чораҳои асосии ҳифзу истифодаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда, тасдиқи барномаҳои маҳаллии экологӣ;
- ҳамоҳангсозӣ ва назорати фаъолияти мақомоти маҳаллии идоракунӣ доир ба масъалаҳои ҳифзи муҳити зист, мусоидат ба ҷалби ихтиёрии маблағ барои иҷрои тадбирҳои ҳифз ва барқарорсозии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда;
- амалӣ сохтани ваколатҳои дигар, ки қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян намудааст.

Моддаи 9. Иштироки ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва шаҳрвандон дар ташкил, ҳифз ва истифодаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда

Ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва шаҳрвандон дар амалӣ сохтани тадбирҳо оид ба ташкил, ҳифз ва истифодаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон иштирок менамоянд.

Моддаи 10. Кадастри давлатии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда

1. Пешбурди Кадастри давлатии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда бо мақсади арзёбии вазъи фонди мамнӯъгоҳҳои табиӣ, муайян намудани дурнамои рушд ва таъмини ҳифзи онҳо, гузаронидани тадқиқоти илмӣ, назорати давлатии ҳифзи генофонд ва риояи низоми дахлдор, инчунин ба назар гирифтани ҳудудҳои мазкур ҳангоми банақшагирии тараққиёти иҷтимоию иқтисодӣ ва ҷойгиронии нерӯҳои истехсолии минтақа амалӣ карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

2. Пешбурди Кадастри давлатии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда тибқи системаи ягонаи таҳиякардаи мақоми ваколатдори давлатӣ бо иштироки дигар идораҳои манфиатдор, амалӣ карда мешавад. Тартиби пешбурди Кадастри давлатии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшавандаро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар менамояд.

Моддаи 11. Банақшагирии тадбирҳои ҳифзу истифодаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда

1. Тадбирҳои ҳифзу истифодаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда дар концепсия, стратегия ва барномаҳои рушди иҷтимоию иқтисодӣ пешбинӣ карда мешаванд. Тадбирҳои ҳифзу истифодаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда бо назардошти мутобиқати манфиатҳои аз ҷиҳати илмӣ асоснокшудаи иқтисодӣ ва экологии ҷома ба нақша гирифта мешаванд.

2. Банақшагирии ҷорӣ ва дарозмӯҳлати тадбирҳои ҳифзу истифодаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда дар таркиби концепсия, стратегия ва барномаҳои рушди иҷтимоию иқтисодӣ, дар асоси барномаи экологии давлатӣ ва нақшаи генералии рушд ва ҷойгиронии нерӯҳои истехсолӣ, соҳаҳои иқтисодиёт бо назардошти иқтисодии захираҳои табиӣ ҷумҳурӣ ва минтақаҳои алоҳидаи он анҷом дода мешавад.

3. Ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ҳангоми таҳияи барномаҳои рушди иҷтимоию иқтисодии минтақаҳо, нақшаҳои заминсозӣ ва тарҳи ноҳияҳо ба ҳисоб гирифта мешаванд.

4. Банақшагирии тадбирҳои ҳифзу истифодаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда аз ҷониби вазорату идораҳо ва ташкилотҳое, ки ин ҳудудҳо дар ихтиёри онҳо мебошанд, амалӣ мегардад.

Моддаи 12. Таъминоти моддию техникаӣ ва маблағгузори тадбирҳои ҳифзу истифодаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда

1. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, вазорату идораҳо, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва ташкилотҳо, новобаста аз шакли моликият ва тобеият, барои таъминоти моддию техникаи тадбирҳои ҳифзу истифодаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ҷораҳои зарурӣ меандешанд.

2. Тадбирҳои ҳифзу истифодаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда аз ҳисоби манбаъҳои зерин маблағгузорӣ карда мешаванд: - бҷетҳои ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ; - фондҳои ҷумҳуриявӣ ва маҳаллии ҳифзи муҳити зист;

- маблағҳои корхона, муассиса ва дигар ташкилотҳо новобаста аз шакли моликият; - кӯмаки ихтиёрии шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ;

- дигар намудҳои маблағгузорӣ, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст.

БОБИ 3. ТАШКИЛИ ҲУДУДҲОИ ТАБИИИ МАХСУС МУҲОФИЗАТШАВАНДА

Моддаи 13. Тартиби ташкили ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда

Ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда бо қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ бо пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ тибқи Қонуни мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил карда мешаванд.

Моддаи 14. Минтақаҳои муҳофизати (буферӣ)

1. Ҳангоми зарурати пешгирӣ ё кам кардани таъсири зарарнок ба комплексҳои табиӣ ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда дар атрофи ин ҳудудҳо метавонанд

минтақаҳои муҳофизатӣ (буферӣ) бо фаъолияти хочагидорӣ маҳдуд муқаррар карда шаванд.

2. Дар минтақаҳои муҳофизатӣ (буферӣ) намудҳои фаъолияти хочагидорӣ ва истифодаи табиат, ки ба ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда таъсири манфӣ мерасонанд, манъ аст.

3. Андозаҳои минтақаҳои муҳофизатӣ (буферӣ) ва низоми онҳо аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ муқаррар карда мешаванд.

Моддаи 15. Гузаргоҳҳои экологӣ

1. Гузаргоҳҳои экологӣ барои таъмини алоқаи бифосила миёни ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ва дигар ҳудудҳои табиӣ муҳофизатшавандаи системаҳои экологӣ бо мақсади нигоҳ доштани объектҳои фонди давлатии мамнӯъгоҳҳои табиӣ, гуногунии биологӣ, ҳифзи гузаргоҳҳои табиӣ муҳоҷирати ҳайвонот ва густариши наботот, ки дар ҳудудҳои табиӣ муҳофизатшавандаи мазкур ҷойгиранд ва мерӯянд, ташкил карда мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

2. Дар қитъаҳои гузаргоҳҳои экологӣ низоми танзимшавандаи истифодаи замин муқаррар карда мешавад, ки он ҳифзи ҳайвоноти ваҳширо дар ҷойҳои зисти муваққатишон ва дар давраи ҷойивазкунӣ ҳангоми муҳоҷират, инчунин ҳифзи ҷойҳои нашъунамои растаниҳои ёброи таъмин менамояд.

3. Марз, масоҳат ва низоми муҳофизати гузаргоҳҳои экологӣ аз ҷониби мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ яқоя бо мақоми ваколатдори давлатӣ муайян карда мешаванд.

Моддаи 16. Заминҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда

Заминҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ба гурӯҳҳои заминҳои фонди давлатии ҷангал, таъиноти ҳифзи табиат, солимгардонӣ, рекреатсионӣ ва таърихию фарҳангӣ тааллуқ доранд. Дар заминҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда фаъолият бар хилофи таъиноти мақсадноки онҳо манъ аст.

Моддаи 17. Тартиби муқаррар намудани минтақаҳо барои ташкили ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда

(*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*)

1. Минтақаҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда бо пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ ва дар мувофиқа бо мақомоти дахлдори ҳокимияти иҷроия дар маҳалҳо аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

2. Дар мавриди муқаррар намудани минтақаҳо барои ташкили ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ва минтақаҳои муҳофизатии (буферии) онҳо зарари заминистифодабарандагон тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷуброн карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

3. Дар мавриди гирифтани заминҳои фонди давлатии ҷангал ва захираи давлатии замин ба мақсади ташкили ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ба муассисаҳои ҳифзи муҳити зист ва ташкилотҳои дигар, ки заминҳои мазкур дар тавозуни онҳо мебошанд, зарар ҷуброн карда намешавад.

Моддаи 18. Дастрасии шаҳрвандон ба ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда

1. Ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ба истиснои минтақаҳои, ки низоми қатъии муҳофизатӣ доранд, дастраси умум буда, аз ҷониби шаҳрвандон ба мақсадҳои рекреатсионӣ, солимгардонӣ, фарҳангӣ ва сайёҳии экологӣ истифода мегарданд (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

2. Дар ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда, ба истиснои минтақаҳои низоми муҳофизатии қатъидошта, истиқомати начандон зичи аҳолии таърихан муқимӣ, бо шартҳои нигоҳ доштани мувозинати экологии ҳудуди мазкур иҷозат дода мешавад.

3. Сайёҳии экологӣ дар вақти муқарраргардида ва аз рӯи хатсайрҳои пешакӣ муқарраргардида, тибқи қоидаҳои бозиди ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда, ки мақоми ваколатдори давлатӣ муайян кардааст, анҷом дода мешавад. Мақоми

ваколатдори давлатӣ ё ташкилотҳое, ки ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда дар ихтиёри онҳо мебошанд, бо мақсади ҳифзи намудҳои нодир ва аз байн равандаи олами набототу ҳайвонот ва муҳити зисти (сабзиши) онҳо, метавонанд сайёҳии экологиро дар минтақаҳои алоҳидаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда манъ намоянд (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

4. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқии машғули сайёҳии экологӣ бояд бо мақомот ё ташкилотҳое, ки ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда дар ихтиёрашон аст, оид ба таъмини риояи низоми онҳо ва қоидаҳои сайёҳии экологӣ шартнома банданд, хатсайр ва дигар шартҳоро мувофиқа созанд (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

5. Воридшавӣ ба ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда бо мақсади сайёҳии экологӣ метавонад музднок бошад. Андоза ва тартиби пардохти музди сайёҳии экологиро дар ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар менамояд. Маблағҳое, ки аз сайёҳии экологӣ дар ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ба даст меоянд, барои нигоҳдорӣ, таъмини мақсаду вазифаҳо ва низоми ин ҳудудҳо истифода мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

Моддаи 19. Тартиби азнавташкилдихӣ, боздоштани фаъолият ва барҳам додани ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда

1. Азнавташкилдихӣ, боздоштани фаъолият ва барҳам додани ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда бо қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ бо пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ тибқи Қонуни мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон анҷом дода мешаванд.

2. Ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ҳангоми зарурати тағйир додани намуд ва категорияи онҳо мавриди азнавташкилдихӣ қарор мегиранд.

3. Фаъолияти ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда дар ҳолатҳои зерин боздошта ё барҳам дода мешаванд:

- ба охир расидани мӯҳлати фаъолият;
- расонидани зарари ҷуброннопазир дар натиҷаи офатҳои табиӣ ва амалҳои дорои хусусияти техногенӣ;
- гирифтани замини ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда барои дигар эҳтиёҷоти давлатӣ ва ҷамъиятӣ (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

БОБИ 4. МАМНӮЪГОҲӲОИ ТАБИӢИ ДАВЛАТӢ

Моддаи 20. Вазифаҳои мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ

Мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ иҷрои вазифаҳои зеринро таъмин менамоянд (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*):

- ҳифзи гуногунии биологӣ бо роҳи нигоҳ доштани тамомияти комплекси табиӣ мамнӯъгоҳ;
- пешбурди мониторинги биологӣ;
- гузаронидани тадқиқоти илмӣ;
- иштирок дар экспертизаи экологии лоиҳаҳо ва нақшаҳои ҷойгиронии объектҳои хочагидорӣ ва дигар объектҳое, ки амалигардонии онҳо метавонад ба комплексҳои табиӣ мамнӯъгоҳҳо ва минтақаҳои муҳофизатии онҳо таъсири манфӣ расонад;
- мусоидат дар тайёр намудани кормандони илмӣ ва мутахассисони соҳаи ҳифзи муҳити зист;
- густариши донишҳои экологӣ.

Моддаи 21. Тартиби ташкили мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ

1. Қарор дар бораи ташкили мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ, инчунин тағйир додани ҳудуди онҳо аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ ва дар мувофиқа бо мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ қабул карда мешавад.

2. Барои ташкили мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ розигии шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки дар ин ҳудуд бо фаъолияти хочагидорӣ ва истифодаи табиат машғуланд, зарур нест.

3. Барои ташкили мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ замин мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон гирифта мешавад.

Моддаи 22. Идоракунии мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ

1. Мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ тибқи Қонуни мазкур идора карда мешаванд.

2. Нақшаҳои идоракунии мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ гардида, ба маълумоти мақомоти дахлдори давлатӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва шахрвандон расонида мешаванд. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқии манфиатдор метавонанд ба таҳияи нақшаи идоракунии ӯ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷалб карда шаванд (*Қонуни ҚТ аз 27.11.2014 № 1159*).

Моддаи 23. Низоми мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ

1. Дар ҳудуди мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ фаъолияти хоҷагидорӣ ва дигар фаъолиятҳо, ки рушди муқаррарии равандҳои табиӣро халалдор сохта, ба ҳолати комплекси объектҳои табиӣ таҳдид мекунанд ва бо иҷрои вазифаҳои мамнӯъгоҳи вобаста нестанд, манъ аст.

2. Дар ҳудуди мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ ва минтақаҳои муҳофизатии (буферии) онҳо мутобиқсозии растанӣ ва ҳайвоноти ба ин минтақаҳо хос набуда манъ аст.

3. Дар мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ амалӣ намудани тадбирҳои зерин иҷозат дода мешавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*):

- тадбирҳои нигоҳдошт, барқарорсозӣ ва пешгирии дигаргуншавии комплексҳои табиӣ дар натиҷаи таъсири антропогенӣ, инчунин иҷрои вазифаҳои илмию тадқиқотии ба зиммаи мамнӯъгоҳ гузошташуда;

- тадбирҳои зидди сӯхтор ва санитарӣ, инчунин намудҳои дигари фаъолияти маҳдуди хоҷагидорӣ ва истифодаи табиат, ки барои иҷрои вазифаҳои мамнӯъгоҳи давлатӣ заруранд.

4. Дар ҳудуди мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ будубоши шахрвандон, ба ғайр аз қорамандони мамнӯъгоҳ ва шахсоне, ки назорати давлатиро амалӣ менамоянд, танҳо аз тарафи маъмурияти мамнӯъгоҳи иҷозат дода мешавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

5. Дар минтақаҳои ҳамшафати мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ сохтмони объектҳои нави хоҷагидорӣ ва анҷом додани дигар фаъолиятҳо, ки ба низоми мамнӯъгоҳи таҳдид карда, боиси афзоиши ғилзати заминавии моддаҳои ифлоскунанда ё тағйирёбии низоми гидрологии ҳудуди мамнӯъгоҳи мегардад, танҳо дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ анҷом дода мешаванд.

Моддаи 24. Фаъолияти илмию тадқиқотӣ дар мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ

1. Фаъолияти илмию тадқиқотӣ дар мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ тавассути тадқиқоти доимии шабонарӯзӣ ва бисёрсолаи комплексӣ, ки ба омӯзиши комплексҳои табиӣ ва мушоҳидаҳои дарозмуддати ҷараёни равандҳои табиӣ бо мақсади арзёбӣ ва пешгӯӣ кардани вазъи экологӣ, таҳияи асосҳои илмӣ ҳифзи муҳити зист, нигоҳ доштани гуногунии биологӣ ва ландшафтӣ, барқарорсозӣ ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ равона шудаанд, анҷом дода мешавад. Пешбурди "Солномаи табиат" барои тамоми мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ ҳатмист (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

2. Хусусиятҳои мушаххас, низом ва самти фаъолияти илмӣ мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ дар низомномаҳои онҳо ки аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ мегарданд, муқаррар карда мешаванд.

3. Дар мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ шӯроҳои олимон ташкил кардан мумкин аст. Ҳайати шӯрои олимон ва низомномаи онро мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ мекунад.

4. Фондҳои илмӣ мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ бояд бемӯҳлат нигоҳ дошта шаванд. Ба мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ ҳуқуқи наشري асарҳои илмӣ дода мешавад.

Моддаи 25. Истифодаи объектҳои мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ

Замину об, қабри замин ва олами набототу ҳайвоноти ҳудуди мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ пурра ва ройгон барои истифодаи бемӯҳлат ба мамнӯъгоҳи дода мешаванд. Ба

ичора додани қитъаҳои замин ва дигар захираҳои табиии мамнӯъгоҳҳо манъ аст (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

БОБИ 5. ПАРКҲОИ ТАБИИИ ДАВЛАТӢ

Моддаи 26. Худуди ҷойгиршавӣ ва вазифаҳои паркҳои табиии давлатӣ

(*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*)

1. Паркҳои табиии давлатӣ дар худуди заминҳои барои ин мақсадҳо ҷудо кардашуда, инчунин қитъаҳои замини истифодабарандагони дигар ҷойгир карда мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

2. Паркҳои табиии давлатӣ иҷрои вазифаҳои зеринро таъмин менамоянд (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*):

- ҳифз ва барқарорсозии комплексҳои табиии қитъаҳо ва объектҳои табиии намунавӣ ва нодир;

- ҳифзи мероси фарҳангӣ (объектҳои этнографӣ, бостоншиносӣ, таърихӣ ва ландшафтҳои табиӣ);

- ташкили маърифати экологии аҳоли;

- таҳия ва татбиқи усулҳои илмӣ ҳифзи муҳити зист;

- муҳайё сохтани шароити мусоид барои сайёҳии экологӣ (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

Моддаи 27. Тағриби ташкили паркҳои табиии давлатӣ

1. Паркҳои табиии давлатӣ метавонанд дорои аҳамияти ҷумҳуриявӣ (паркҳои табиии миллӣ) ва маҳаллӣ бошанд.

2. Қарор дар бораи ташкили паркҳои табиии миллӣ ва тасдиқи низомномаи онҳо аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ қабул карда мешавад.

3. Қарор дар бораи ташкили паркҳои табиии маҳаллӣ аз ҷониби мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар асоси пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ қабул карда мешавад.

Моддаи 28. Идоракунии паркҳои табиии давлатӣ

1. Паркҳои табиии давлатӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ тибқи Қонуни мазкур идора карда мешаванд.

2. Нақшаҳои идоракунии паркҳои табиии давлатӣ аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ гардида, ба маълумоти мақомоти дахлдори давлатӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва шаҳрвандон расонида мешаванд. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқии манфиатдор метавонанд ба таҳияи нақшаи идоракунӣ ҷалб карда шаванд.

Моддаи 29. Минтақабандӣ ва низоми паркҳои табиии миллӣ

1. Минтақабандии паркҳои табиии миллӣ ва тағйир додани онҳо аз тарафи мақомоте, ки паркҳои табиии миллӣ дар ихтиёрашон мебошанд, амалӣ гашта, аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ карда мешавад.

2. Дар худуди паркҳои табиии миллӣ мутобиқи минтақабандии худудҳои онҳо ва бо назардошти ҳолати комплексҳо ва объектҳои табиӣ ва имкониятҳои рекреатсионии онҳо низоми мухталифи ҳифз ва истифода муайян карда мешавад.

3. Худуди паркҳои табиии миллӣ ба минтақаҳои зерин ҷудо карда мешаванд:

- минтақаи мамнӯъ - минтақае, ки дар он низоми манъи ҳама гуна ҷафолияти хоҷагидорӣ ва дигар ҷафолият, ки ҳолати муқаррарии комплексҳо ва объектҳои табииро халалдор мекунад, пешбинӣ шудааст;

- минтақаи парваришгоҳ - минтақае, ки низоми он ҷафолияти хоҷагидорӣ ва ҷафолияти дигарро дар мавсимҳои муайян, дар давраи муайян ба андозае, ки он ба ҳолати комплексҳои табиӣ ва рушди муқаррарии онҳо таъсири манфӣ нарасонад, пешбинӣ менамояд. Дар

минтакаи парваришгоҳ муҳайё сохтани шароит барои истироҳати кӯтоҳмуддати шаҳрвандон тавассути ташкили пайроҳаҳо, паноҳгоҳҳои хурд ва ғӯшаҳо барои мушоҳида иҷозат дода мешавад;

- минтакаи фаъолияти хоҷагидорӣ - минтақае, ки дар он истифодаи маҳдуди захираҳои табиӣ, инчунин истифодабарии замин, ки ба объектҳо ва комплексҳои табиӣ муҳофизатшаванда зарар намерасонад, пешбинӣ мешавад.

4. Дар ҳудуди паркҳои табиӣ милли амалҳои зерин манъ аст:

- буридани дарахту буттаҳо, ба истиснои буришҳои санитарӣ ва бо мақсадҳои нигоҳубин;

- фаъолияти корхонаҳои, ки хатари экологӣ доранд; ҷойгиронии организмҳои зинда бо мақсади мутобиқгардонӣ;

- ғӯронидани ҳама гуна партовҳо.

5. Тибқи низомномаи паркҳои табиӣ милли намудҳои фаъолияти дигаре, ки боиси хоҳиш ёфтани арзишҳои табиӣ, илмӣ, эстетикӣ ва фарҳангии ҳудуди онҳо мегарданд, метавонанд манъ ва ё маҳдуд карда шаванд.

6. Сохтмони роҳ ва хатҳои қубурҳои магистралӣ, хатҳои барқ ва дигар коммуникатсияҳо, ки ба фаъолияти паркҳои табиӣ милли алоқаманд нестанд, танҳо бо иҷозати Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ карда мешаванд.

БОБИ 6. ПАРВАРИШГОҲҲОИ ТАБИӢ

Моддаи 30. Намудҳои парваришгоҳҳои табиӣ

1. Парваришгоҳҳои табиӣ метавонанд давлатӣ ва хусусӣ бошанд. Парваришгоҳҳои табиӣ давлатӣ метавонанд дорои аҳамияти ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ бошанд. Парваришгоҳҳои хусусӣ танҳо аҳамияти маҳаллӣ доранд.

2. Парваришгоҳҳои табиӣ давлатӣ аз рӯи таъинот ба намудҳои зерин тақсим мешаванд:

- ландшафтӣ (комплексӣ) - барои нигоҳдорӣ ва барқарорсозии ландшафтҳо ва комплексҳои пураарзиши табиӣ;

- биологӣ (ботаникӣ, зоологӣ) - барои нигоҳдорӣ ва барқарорсозии намудҳои пураарзиш, нодир ва зери таҳдиди нобудшавӣ қарордоштаи олами набототу ҳайвонот;

- палеонтологӣ - барои нигоҳдории намудҳои алоҳидаи биологии ниҳоят қадим ва маҷмӯи онҳо;

- гидрологӣ (ботлоқӣ, кӯлӣ, дарёӣ) - барои нигоҳдории объектҳои пураарзиши об ва акваторияи онҳо;

- геологӣ ва минералогӣ - барои нигоҳдории намудҳои нодир геологӣ ва минералогӣ.

Моддаи 31. Тартиби ташкили парваришгоҳҳои табиӣ

1. Парваришгоҳҳои табиӣ давлатии дорои аҳамияти ҷумҳуриявӣ аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ ташкил карда мешаванд.

2. Парваришгоҳҳои табиӣ давлатии дорои аҳамияти маҳаллиро мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ташкил менамоянд.

3. Қитъаҳои замин метавонанд бе гирифтани аз заминистифодабарандагон парваришгоҳи табиӣ давлатӣ эълон карда шаванд.

4. Парваришгоҳҳои хусусӣ бо қарори мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар асоси дархости шахсони воқеӣ ва ҳуқуқи манфиатдор дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ ва муассисаи ваколатдори илмӣ ташкил карда мешаванд.

5. Парваришгоҳҳо метавонанд бемӯҳлат ё ба мӯҳлати то даҳ сол ташкил карда шаванд.

Моддаи 32. Тобеият ва маблағгузори парваришгоҳҳои табиӣ давлатӣ

1. Парваришгоҳҳои табиӣ давлатии дорои аҳамияти ҷумҳуриявӣ дар тобеияти мақоми ваколатдори давлатӣ буда, аз ҳисоби бучети ҷумҳуриявӣ маблағгузорӣ карда мешаванд.

2. Тобеият ва тартиби маблағгузори парваришгоҳҳои табиӣ давлатии дорои аҳамияти маҳаллӣ аз тарафи мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, ки дар бораи ташкили онҳо қарор қабул мекунад, муайян карда мешаванд.

Моддаи 33. Низоми парваришгоҳҳои табиӣ давлатӣ

1. Дар ҳудуди парваришгоҳҳои табиӣ давлатӣ ҳама гуна ғаёлияти хилофи вазифаҳои парваришгоҳ манъ ё маҳдуд карда мешавад.

2. Вазифаҳои мушаххас ва хусусиятҳои низоми ҳар парваришгоҳи табиӣ давлатӣ бо низомномаи он муайян карда мешавад.

3. Корхонаю муассиса ва дигар ташкилотҳое, ки дар замини онҳо парваришгоҳи табиӣ давлатӣ ташкил карда шудааст, вазифадоранд низоми муқарраргардидаи парваришгоҳро риоя намоянд.

Моддаи 34. Низоми парваришгоҳҳои табиӣ хусусӣ

1. Низоми парваришгоҳҳои табиӣ хусусӣ дар низомномаҳои онҳо, ки аз ҷониби мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар

мувофиқа бо сохтори маҳаллии мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ мегардад, муайян карда мешавад.

2. Низоми парваришгоҳи табиӣ хусусӣ бояд ҳифз ва барқарорсозии объектҳои олами наботот, ҳайвонот ва комплексҳои табиӣ, инчунин муҳайё сохтани шароит барои омӯзиши онҳоро пешбинӣ намояд.

3. Қойғир ва паҳн кардани намудҳои бегонаи олами набототу ҳайвонот дар ҳудуди парваришгоҳҳо манъ аст.

4. Парваришгоҳҳои табиӣ хусусӣ ба мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва сохтори маҳаллии мақоми ваколатдори давлатӣ тибқи намунаҳои муқарраргардидаи ҳисоботи омили давлатӣ ҳисобот медиҳанд.

5. Назорати давлатии ҳолати ҳифзи муҳити зист ва ғаёлияти парваришгоҳҳои табиӣ хусусӣ аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ карда мешавад.

БОБИ 7. БОҒҲОИ ДАВЛАТИИ ҲАЙВОНОТ

Моддаи 35. Ташкил ва минтақабандии боғҳои давлатии ҳайвонот

1. Боғҳои давлатии ҳайвонот метавонанд дорои аҳамияти ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ бошанд.

2. Боғҳои давлатии ҳайвонотро, ки аҳамияти ҷумҳуриявӣ доранд, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ ташкил мекунад.

3. Боғҳои давлатии ҳайвоноти аҳамияти маҳаллӣ аз ҷониби мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ташкил карда мешаванд.

4. Қитъаҳои замин бо мақсади ташкили боғҳои давлатии ҳайвонот мутобиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон барои истифодаи бемӯҳлат дода мешаванд.

5. Дар боғҳои давлатии ҳайвонот барои нигоҳдорӣ, афзоиш ва намоиши ҳайвонот - минтақаи намоишӣ, барои гузаронидани тадқиқоти илмӣ - минтақаи илмӣ, барои хизматрасонӣ ба тамошобинон - минтақаҳои ҷамъиятӣ, маъмурӣ ва хочагию истехсолӣ пешбинӣ карда мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

Моддаи 36. Парвариши ҳайвонот дар боғҳои давлатии ҳайвонот ва хусусиятҳои ҳифзи онҳо

1. Дар боғҳои давлатии ҳайвонот коллексияи намудҳои гуногуни ҳайвоноти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҷаҳон ташкил ва ҳифзу нигоҳдории онҳо таъмин карда мешавад.

2. Воридот ва содироти ҳайвонот, инчунин мубодилаи онҳо байни боғҳои давлатии ҳайвонот ва дигар муассисаҳои соҳаи ҳайвонотшиносӣ (зоологӣ) бо тартиби муқаррарнамудаи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

3. Дар боғҳои давлатии ҳайвонот нуқтаҳои назорати байторӣ ва зоотехникӣ, ҳамчунин ҷойҳои махсус барои парвариши насли ҳайвоноти нодир, нобудшаванда ё зери хатари нобудшавӣ қарордошта ташкил карда мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

Моддаи 37. Хусусиятҳои истифодаи боғҳои давлатии ҳайвонот

1. Боғҳои давлатии ҳайвонот бо мақсадҳои илмӣ, фарҳангӣ ва таълимӣ истифода мешаванд. Дар боғҳои давлатии ҳайвонот оид ба нигоҳдорӣ ва парвариши ҳайвонот дар шароити маҳкам ва нимозод тадқиқотҳои илмӣ гузаронида мешаванд.

2. Боғҳои давлатии ҳайвонот метавонанд фондҳо, осорхонаҳо, китобхонаҳо ва бойгонихо ташкил намоянд, вобаста ба фаъолияти худ адабиёти илмӣ, илмӣ оммавӣ ва ғайра нашр намоянд, инчунин ба аҳоли дар соҳаи байторӣ, корҳои селекционӣ ва парвариши ҳайвоноти зотӣ хизмати музднок расонанд.

3. Дар боғҳои давлатии ҳайвонот мутобиқи соҳаи фаъолияти онҳо метавонанд хочагиҳои ёрирасон, устохонаҳо, мағозаҳои зоологӣ ва дигар объектҳои барои фаъолияти хочагидорӣ зарур ташкил карда шаванд.

БОБИ 8. ЁДГОРИҲОИ ТАБИИИ ДАВЛАТӢ ВА МИНТАҚАҲОИ ЭКОЛОГИЮ ЭТНОГРАФӢ

Моддаи 38. Тартиби ёдгориҳои табиии давлатӣ эълон кардани объектҳои табиӣ

1. Ёдгориҳои табиии давлатӣ метавонанд дорои аҳамияти ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ бошанд.

2. Объектҳои табиӣ бо пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ, вазорату идораҳои манфиатдор, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ёдгориҳои табиии давлатии дорои аҳамияти ҷумҳуриявӣ эълон карда мешаванд.

3. Қарор дар бораи ёдгориҳои табиии давлатии маҳаллӣ эълон кардани объектҳои табиат аз ҷониби мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ ва пешниҳоди ташкилотҳои манфиатдор қабул карда мешавад.

4. Объектҳои табиӣ метавонанд бе гирифтани қитъаҳои замини заминистифодабарандагон ёдгориҳои табиии давлатӣ эълон карда шаванд.

Моддаи 39. Низоми ёдгориҳои табиии давлатӣ

1. Дар ҳудуди ҷойгиршавии ёдгориҳои табиии давлатӣ, инчунин нисбати ҳуди ёдгориҳо ҳама гуна фаъолияти, ки ба амнияти онҳо таҳдид карда метавонад, манъ аст.

2. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки дар қитъаҳои замини мавриди истифодаи онҳо ёдгориҳои табиии давлатӣ ҷойгиранд, ўҳдадоранд муҳофизати онҳоро таъмин намоянд. Мақомоте, ки дар бораи ёдгориҳои табиии давлатӣ эълон кардани объекти табиӣ қарор қабул кардааст, онро барои муҳофизат супорида, ўҳдадори муҳофизат ва шиносномаи онро, ки дар он низоми ҳифзи ёдгориҳои табиат муайян мегардад, ба расмият мебарорад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

3. Харочоти таъмини низоми муқаррарнамудаи ҳифзи ёдгориҳои табиии давлатӣ аз ҳисоби маблағҳои бучети давлатӣ, фондҳои ҷумҳуриявӣ ва маҳаллии ҳифзи муҳити зист ва дигар манбаъҳои маҳаллии ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст, пӯшонидани онҳо мешавад.

Моддаи 40. Тартиби ташкили минтақаҳои экологию этнографӣ ва низоми онҳо

1. Минтақаҳои экологию этнографӣ бо пешниҳоди мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил карда мешаванд.

2. Фаъолияти хочагидорӣ дар ҳудуди минтақаҳои экологию этнографӣ набояд боиси хароб гаштани муҳити зисти сокинони маҳал ва захираҳои биологӣ гардад. Дар маҳалҳои зисти доимии сокинони маҳаллии минтақаҳои экологию этнографӣ танҳо ба фаъолияти маҳдуди анъанавии хочагидорӣ роҳ дода мешавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

3. Минтақаҳои экологию этнографӣ дар ихтиёри Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон буда, оид ба ҳар яки онҳо низомномаи алоҳида қабул карда мешавад.

БОБИ 9. ПАРКҲОИ ДЕНДРОЛОГӢ ВА БОҒҲОИ БОТАНИКӢ

Моддаи 41. Мақоми паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ

1. Паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ метавонанд шахси ҳуқуқии мустақил бошанд ва аз ҳисоби бучети давлатӣ маблағгузорӣ карда шаванд ё ба сохтори муассисаҳои илмӣ тадқиқотӣ ё таълимӣ дохил шуда, дар тавозуни онҳо қарор дошта бошанд (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

2. Замини паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ аз истифодаи хоҷагидорӣ гирифта, барои истифодаи бемӯҳлат ба онҳо дода мешавад.

Моддаи 42. Тартиби ташкил кардани паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ ва низоми онҳо

1. Паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дархости мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ё аз тарафи мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ бо дархости ташкилотҳои манфиатдор ташкил карда мешаванд.

2. Дар ҳудуди паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ ҳама гуна фаъолияти, ки бо иҷрои вазифаҳои онҳо алоқаманд нест ва ба мавҷудияти набототи хурӯи табиӣ ва боғӣ таҳдид мекунад, манъ аст.

3. Ҳудудҳои паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ метавонанд ба минтақаҳои зерин тақсим шаванд:

- намоишӣ, ки воридшавӣ ба он бо тартиби муайянкардаи маъмурият иҷозат дода мешавад;

- илмию таҷрибавӣ, ки ҳуқуқи ворид шудан ба онро танҳо кормандони илмии паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ, инчунин мутахассисони муассисаҳои дигари илмӣ доранд;

- мамнӯӣ, ки нигоҳдории комплексҳо ва объектҳои растанӣҳои муқаррарӣ ва нодири табииро таъмин менамояд;

- маъмурӣ.

4. Вазифаҳои мушаххас, соҳаи фаъолияти илмӣ, вазъи ҳуқуқӣ, соҳти ташкилӣ, хусусиятҳои низом ва ҳифзи паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ дар низомномаҳои онҳо муайян карда мешаванд.

БОБИ 10. МИНТАҚАҲОИ ТАБИИИ СОЛИМГАРДОНӢ ВА РЕКРЕАТСИОНӢ

(Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975)

Моддаи 43. Тартиби ташкил ва низоми минтақаҳои табиии солимгардонӣ

(Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975)

1. Минтақаҳои табиии солимгардонӣ аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон эълон карда мешаванд *(Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975)*.

2. Бо мақсади ҳифзи хусусиятҳои табиӣ ва воситаҳои табобати минтақаҳои солимгардонӣ, ҳифзи онҳо аз вайроншавию олудашавӣ ва бармаҳал харобшавӣ минтақаҳои ҳифзи санитарӣ муқаррар карда мешаванд *(Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975)*.

3. Дар минтақаҳои ҳифзи санитарӣ анҷом додани корҳои, ки ҳок, манбаъҳои об ва ҳавои атмосфераро олуда сохта, ба ҷангалзор зарар ва ба хосиятҳои муолиҷавӣ ва табобати санаторӣ таъсири манфӣ мерасонанд, манъ аст.

Моддаи 44. Тартиби ташкил ва низоми минтақаҳои табиии рекреатсионӣ

1. Минтақаҳои табиии рекреатсионӣ бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тибқи пешниҳоди мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва дар мувофиқа бо заминистифодабарандагони манфиатдор эълон карда мешаванд.

2. Дар минтақаҳои рекреатсионӣ фаъолияти хоҷагидорӣ ва дигар фаъолияти, ки ба муҳити зист таъсири манфӣ расонида, ландшафтҳои табииро ҷиддӣ тағйир медиҳад ё ба истифодаи ин минтақаҳо тибқи таъиноташон монеъ мешавад, манъ аст *(Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975)*.

3. Минтақаҳои табиии рекреатсионӣ барои истироҳати муташаккилонаи аҳоли ва сайёҳӣ мувофиқи шартномаҳои, ки муассисаҳо, корхонаҳо ва дигар ташкилотҳо бо заминистифодабарандагони асосӣ мебаранд, истифода карда мешаванд *(Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975)*.

4. Низоми минтақаи табиӣ рекреатсионӣ бо низомномаи он, ки аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ карда мешавад, муайян мегардад.

БОБИ 11. ҲУДУДҲОИ ТАБИИИ МАХСУС МУҲОФИЗАТШАВАНДАИ ДОРОИ АҲАМИЯТИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ

Моддаи 45. Резерватҳои биосферии давлатӣ

1. Мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонанд барои дохил кардан ба Шабакаи ҷаҳонии резерватҳои биосферӣ пешниҳод карда шаванд. Қарор дар бораи пешниҳоди мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ ба Шабакаи ҷаҳонии резерватҳои биосферӣ дар асоси пешниҳоди якҷояи мақомоти ваколатдори давлатӣ ва муассисаи ваколатдори илмӣ аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул карда мешавад. Дар сурати дохил кардан ба Шабакаи ҷаҳонии резерватҳои биосферӣ мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ дорои аҳамияти байналмилалӣ мегарданд.

2. Мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатии дорои аҳамияти байналмилалӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ идора карда мешаванд. Низомномаи мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатии дорои аҳамияти байналмилалӣ аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ карда мешавад.

3. Дар ҳудуди мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ, ки мақоми резерватҳои биосферӣ доранд, минтақаҳои зерини функционалӣ пешбинӣ карда мешаванд:

- минтақаи марказӣ (ядро) - минтақа бо низоми қатъии муҳофизатие, ки танҳо барои ҳифзи гуногунии биологӣ ва ландшафтӣ ва муҳайё сохтани шароити рушди биогеосеносҳои пешбинӣ шудааст. Дар минтақаи марказӣ ҳама гуна фаъолияти хоҷагидорӣ, ба ғайр аз тадқиқотҳои илмӣ ва гузаронидани мониторинги ҷараёнҳои табиӣ манъ аст;

- минтақаи муҳофизатӣ (буферӣ) - қисми ҳудуде, ки одатан минтақаи марказиро иҳота мекунад ё бо он ҳамсарҳад буда, барои амалӣ намудани фаъолияти аз назари экологӣ беҳатар, аз ҷумла дар баҳши маърифати экологӣ, фароғат, сайёҳии экологӣ, инчунин гузаронидани тадқиқотҳои илмӣ истифода мешавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*);

минтақаи гузариш - қисми ҳудуде, ки ба дигар заминистифодабарандагон тааллуқ дорад ва барои пешбурди фаъолияти хоҷагидорӣ раванди экологидошта, ки ба комплексҳо ва объектҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда зарар намерасонад, истифода мешавад.

Моддаи 46. Паркҳо ва мамнӯъгоҳҳои табиӣ байнидавлатӣ

1. Паркҳо ва мамнӯъгоҳҳои табиӣ байнидавлатӣ дар асоси шартномаҳои байнидавлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил карда мешаванд.

2. Низоми паркҳо ва мамнӯъгоҳҳои табиӣ байнидавлатӣ тибқи созишномаҳои байнидавлатӣ, қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ва давлатӣ (давлатҳои) иштирокчиҳои созишномаҳои мазкур муайян карда мешавад.

Моддаи 47. Заминҳои обию ботлоқии дорои аҳамияти байналмилалӣ

1. Кӯлу ботлоқзорҳои дорои аҳамияти байналмилалӣ минтақаҳои мебошанд, ки ба сифати макони зисти олами набототу ҳайвоноти маъмул, хусусан, паррандагони оби муҳочир хизмат мекунанд.

2. Кӯлу ботлоқзорҳои дорои аҳамияти байналмилалӣ метавонанд ба мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ, паркҳои табиӣ миллӣ ва дигар намудҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда дохил карда, шаванд.

3. Дар ҳудуди кӯлу ботлоқзорҳои дорои аҳамияти байналмилалӣ низоми мамнӯӣ, парваришгоҳ ва ё низоми ба мақсадҳои ҳифзи табиат танзимшавандаи истифодаи замин муқаррар карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

БОБИ 12. ТАРТИБИ ҲИФЗИ ҲУДУДҲОИ ТАБИИИ МАХСУС МУҲОФИЗАТШАВАНДА

Моддаи 48. Тартиби ҳифзи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда

1. Ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда аз тарафи мақомоте, ки ин ҳудудҳо дар ихтиёрашон мебошанд, тибқи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳифз карда мешаванд.

2. Кормандони хадамоти муҳофизати ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ба воҳидҳои кории кормандони мамнӯъгоҳ ва паркҳои табиӣ давлатӣ дохил мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

3. Директорони мамнӯъгоҳ ва паркҳои табиӣ давлатӣ сарнозирони давлатии муҳофизати ин ҳудудҳо мебошанд.

Моддаи 49. Ҳуқуқҳои нозирони давлатии муҳофизати мамнӯъгоҳ ва паркҳои табиӣ давлатӣ

1. Кормандони мамнӯъгоҳ ва паркҳои табиӣ давлатӣ, ки нозирони давлатии ҳифзи ҳудудҳои мазкур мебошанд, ҳуқуқ доранд аз тамоми ҳуқуқи имтиёзҳои нозирони давлатии ҳифзи муҳити зист ва ҷангал истифода баранд.

2. Қарорҳои дар доираи ваколатҳои худ қабулнамудаи нозирони давлатии ҳифзи мамнӯъгоҳ ва паркҳои табиӣ давлатӣ барои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳатмӣ буда, дар ҳолати норозӣ будан, онҳо ҳуқуқ доранд ба суд муроҷиат намоянд (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

3. Нозирони давлатии ҳифзи мамнӯъгоҳ ва паркҳои табиӣ давлатӣ ҳангоми иҷрои вазифаҳои хизматӣ ба нигоҳ доштан, бо худ гирифта гаштан ва истифода бурдани воситаҳои махсус ва силоҳи хизматӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Чумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқ доранд (*Қонуни ҚТ аз 27.11.2014 № 1159, аз 22.06.2023 № 1975*).

4. Нозирони давлатии ҳифзи мамнӯъгоҳ ва паркҳои табиӣ давлатӣ мавриди суғуртаи ҳатмӣ қарор мегиранд ва дар сурати маъҷуб шудан ҳангоми иҷрои вазифаҳои хизматӣ ба ҷуброни зарар бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Чумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқ доранд (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1975*).

Моддаи 50. Назорати ҷамъиятӣ дар соҳаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда

Назорати ҷамъиятӣ дар соҳаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда аз ҷониб ва бо ташаббуси ташкилотҳои ҷамъиятӣ дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ мегардад.

БОБИ 13. МУҚАРРАРОТИ ХОТИМАВӢ

Моддаи 51. Ҳамкории байналмилалӣ дар соҳаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда

1. Ҳамкории байналмилалӣ дар соҳаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда дар асоси қонунгузори Чумҳурии Тоҷикистон ва санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф намудааст, ба роҳ монда мешавад.

2. Дар сурати муҳолифат кардани меъёрҳои қонунгузори Чумҳурии Тоҷикистон дар бораи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ба санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, меъёрҳои санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ амал менамоянд.

Моддаи 52. Ҷавобгарӣ барои риоя накардани Қонуни мазкур

Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ барои риоя накардани талаботи Қонуни мазкур бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Чумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешаванд.

Моддаи 53. Дар бораи аз эътибор соқит донистани Қонуни Чумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҳудудҳои табиӣ ва объектҳои махсус муҳофизатшаванда"

Қонуни Чумҳурии Тоҷикистон аз 13 декабри соли 1996 "Дар бораи ҳудудҳои табиӣ ва объектҳои махсус муҳофизатшаванда" (Аҳбори Маҷлиси Олии Чумҳурии Тоҷикистон, с. 1996, №23, мод. 353; с. 1998, №10, мод. 125; с. 2002, №4, қ. 1, мод. 272) аз эътибор соқит дониста шавад.

Моддаи 54. Тартиби мавриди амал қарор додани Қонуни мазкур

Қонуни мазкур пас аз интишори расмӣ мавриди амал қарор дода шавад.

Президенти

Чумҳурии Тоҷикистон

ш.Душанбе

Эмомалӣ Раҳмон

26 декабри соли 2011 № 788

**ҚАРОРИ МАҶЛИСИ НАМОЯНДАГОНИ МАҶЛИСИ ОЛИИ ҶУМҲУРИИ
ТОҶИКИСТОН**

**Оид ба қабул намудани Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҳудудҳои табиӣ
махсус муҳофизатшаванда"**

Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор мекунад:

1. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда" қабул карда шавад.

2. Қарори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар хусуси тартиби мавриди амал қарор додани Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда" аз 13 декабри соли 1996, №329 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 1996, №23, мод. 354) аз эътибор соқит дониста шавад.

Раиси

Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии

Ҷумҳурии Тоҷикистон Ш.Зухуров

ш. Душанбе, 30 ноябри соли 2011, № 605

ҚАРОРИ МАҶЛИСИ МИЛЛИИ МАҶЛИСИ ОЛИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
**Оид ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҳудудҳои табиӣ махсус
муҳофизатшаванда"**

Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистонро "Дар бораи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофи-затшаванда" баррасӣ намуда, қарор мекунад:

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда" ҷонибдорӣ карда шавад.

Раиси

Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии

Ҷумҳурии Тоҷикистон М.Убайдуллоев

ш. Душанбе, 15 декабри соли 2011 № 241